

**Кафедра теорії музики
Бондаренко Т.О.**

**Щотижнева система завдань з курсу гармонії для II курсу ІТФ
(дистанційне навчання)**

Перший тиждень (24.04 – 01.05 2020)

Тема: Ладова система в музиці ХХ – початку ХХІ ст.

Теоретичний матеріал

Поняття модальності у сучасній теорії ладу. Збагачення ладової сфери в музиці ХХ – початку ХХІ ст. Основні тенденції розвитку ладової системи: розширення звукового складу до 12-ступеневого, посилення ролі мелодичного начала у ладоутворенні, колористичної сторони ладу і гармонії. Синтез ладових утворень, різних за своїм генезисом, структурою, виражальними і конструктивними можливостями. Індивідуалізація ладових структур (лади Д.Шостаковича, «лади обмеженої транспозиції» О.Мессіана та ін.).

Основні інтервально-звукові сфери ладової системи (діатоніка, хроматика, мікрохроматика), їх взаємодія, стилістичні та образно-семантичні прояви у творах композиторів ХХ - початку ХХІ ст.

Поняття «міксодіатоніки» (Ю.Холопов), «полімодальної хроматики» (Б.Барток). Структура симетричних ладів О.Мессіана. Мелодична і гармонічна форми симетричних ладів. Полімодальність.

Модальна техніка на основі конструктивної ролі ладової чарунки (принцип ладової моделі). Вертикальна проекція мелодичної форми ладу як чинник утворення модальної гармонії. Індивідуально-стильові особливості використання модальних структур у творах композиторів ХХ – початку ХХІ століття.

Опрацювати теоретичний матеріал за зазначеною темою в роботах:

1. Ю.Холопов. Гармония. Практический курс. Часть II. М., 2003. Розділ III, с.377 – 385.
2. Ю.Холопов. Гармония. Теоретический курс. М.,1988. Глава 9, с.160 – 217.
3. Л.С.Дьячкова. Гармония в музыке XX века. М., 2004. Глава III, с. 41 – 57; глава V, с.78 – 87.
4. Н.Гуляницкая. Введение в современную гармонию. М., 1984. Глава III, с. 67 – 113.

Визначити особливості ладової структури у творах: К.Дебюссі. Прелюдії. № 6 «Кроки на снігу»; Б.Барток. «Мікрокосмос». № 88 «Звучання флейти», № 128 «Селянський танець»; В.Сильвестров. «Тихі пісні». № 3 «La belle dame sans merci»; М.Скорик. «Гуцульський триптих». Ч. I «Дитинство» (до ц.6).

Другий тиждень (01.05 – 08.05. 2020)

Тема: Тональність в музиці ХХ – початку ХХІ ст.

Теоретичний матеріал

Еволюція тональної системи в музиці ХХ – початку ХХІ ст. Основні види тональної організації – розширена тональність мажоро-мінорної і

змішаної (нейтрально-ладової) основи та хроматична тональність. Індивідуалізація тональних структур у творах композиторів ХХ – початку ХХІ ст.

Структурні і функціональні закономірності *розширеної тональності*. Значне зростання акордового складу діатонічної і хроматичної сфери. Ладointонаційна основа розширеної тональності, що поєднує альтераційну хроматику, повний мажоро-мінор, симетричні лади, різні види діатоніки, систему побічних функцій діатонічної та хроматичної тональної спорідненості. Ускладнення структури тонального центру на основі самостійності дисонансу. Посилення функціональної багатозначності акордів, невизначеності тональних тяжінь, зростання ролі модальності, тенденція до децентралізації тональності. Індивідуалізація розширеної тональності у творах композиторів ХХ – початку ХХІ ст.

Поняття *хроматичної ладотональної системи*. Загальні риси звуковисотної структури – 12-ступенева хроматична основа, емансипація дисонансу, значне розширення кола гармонічних засобів, ускладнення структури акордів та їх нові функціональні значення. «Складна» (дисонантна) тоніка. Тональні співвідношення у хроматичній системі. Роль гармонії у формоутворенні. Індивідуалізація типів хроматичної тональності у творах композиторів ХХ – ХХІ ст. Поняття «дисонантна тональність». *Політональність*, її основні види.

Опрацювати теоретичний матеріал за зазначеною темою в роботах:

5. Ю.Холопов. Гармония. Практический курс. Часть II. М., 2003. Розділ I.8.1., 1.8.2 (с. 10 – 11); розділ 2 (с. 14 – 38); розділ 5 (с. 165 – 178).
6. Л.С.Дьячкова. Гармония в музыке XX века. М., 2004. Глава IV, с. 58 – 70, с.75 – 77.
7. Н.Гуляницкая. Введение в современную гармонию. М., 1984. Глава IV, с. 114 – 158.

Проаналізувати гармонію у творах: Б.Лятошинський «Відображення» (п'єси №1, 2); С.Прокоф'єв «Швидкоплинності» ор. 22, № 1; Д.Шостакович 24 прелюдії для фортепіано ор. 32, № 6. *Визначити* індивідуальні особливості 12-ступеневої ладотональної системи, співвідношення діатоніки і хроматики, структури акордів та їх ладофункціонального зв'язку, а також роль гармонії у формоутворенні. Розглянути засоби індивідуалізації тонально-гармонічної структури у зазначених творах.

Створити музичну побудову у формі періоду на основі симетричного ладу (за власним вибором) у вільній фактурі.

Третій тиждень (08.05 – 15.05. 2020)

Тема: Гармонія С.Прокоф'єва

Теоретичний матеріал

1. Ладотональна система у творах С.Прокоф'єва. Розширена тональність централізованого типу. Структурні та фактурні форми тоніки (ЦЕ), її формоутворююча роль у музичному творі.
2. Співвідношення діатоніки і хроматики. Два погляди на тональність Прокоф'єва: як 12-тиступеневу діатоніку (М.Скорик) і хроматичну

- тональність (Ю.Холопов). Взаємодія різних видів діатонічних ладів в умовах 12-тиступеневої централізованої тональної організації.
3. Модальні явища в гармонії Прокоф'єва. Ангемітонні та гемітонні модальні структури. Особливості використання симетричних звукорядів. Полімодальна хроматика.
 4. Хроматична тональність децентралізованого типу. Послаблення тонального центру, розосередження тонічної функції, посилення ролі мелодичного принципу ладоутворення. Явище атонікальності в умовах 12-тиступеневої хроматичної системи.
 5. Акордові засоби. Визначальна роль тризвуків як стильова риса гармонії Прокоф'єва. Тризвук як конструктивний елемент полігармонії. Прийоми ускладнення терцевих акордів, багатозвучні терцеві комплекси. Нетерцеві структури (моно і поліструктурні), співзвуччя мелодико-лінійної природи. Тематична гармонія. Іменна гармонія Прокоф'єва.
 6. Тонально-гармонічна структура музичного цілого. Тональні співвідношення, способи і засоби модуляції. Ввіднотонові та однотерцеві зв'язки акордів і тональностей як стильова риса гармонії Прокоф'єва.
 7. Явища поліфункціональності, поліладовості, політональності в гармонії Прокоф'єва.

Опрацювати теоретичний матеріал за зазначеною темою в роботах:

1. Скорик М. Ладовая система С. Прокофьева. – К., 1969.
2. Холопов Ю.Н. Современные черты гармонии Прокофьева. – М., 1967.
3. Холопов Ю.Н. Очерки современной гармонии. – М., 1974. С.200 – 210.

Проаналізувати гармонію у творах Прокоф'єва: Сарказми ор.17 № 2, № 3; Чотири п'єси ор.32 № 3 Гавот; Марш з опери «Любов до трьох апельсинів» ор.33; Шоста соната для ф-но ор. 82 (ч. I, експозиція).

Створити музичну побудову у гомофонно-гармонічній фактурі (період), використовуючи гармонічні засоби, характерні для музики Прокоф'єва (зокрема, ввіднотонову гармонію однотерцеві акорди та ін.).